

Roční shrnutí 2023

NEVAJGLUJ a.s.

nevajgluj

Obsah

ÚVODNÍ SLOVO	4
O SPOLEČNOSTI	6
NEDOPALKY V LITTERINGU A KOMUNÁLNÍCH ODPADECH	10
SPOLUPRÁCE S OBCEMI	16
OSVĚTA	20

Nedopalky, špačky, vajgly... Potkáváme se s nimi na chodnicích, náměstích, zastávkách, v parcích. Jsou projevem nesprávného chování kuřáků. Pokud nejsou uklizeny, zůstávají a působí negativně v našem prostředí řadu let. Na odpady z tabákových výrobků s filtry a na další výrobky z jednorázových plastů se zaměřila v r. 2019 evropská směrnice o jednorázových plastech. Její principy byly implementovány do stejnojmenného českého zákona. Jedním z hlavních cílů směrnice a zákona o jednorázových plastech je zásadně omezit vznik litteringu, tj. volně pohozených odpadů, kterých se spotřebitelé zbavují úmyslně či neúmyslně mimo systém sběru k tomu určený. A nedopalky jsou nejčastěji se vyskytujícím litteringovým odpadem.

Od r. 2022 v ČR mají výrobci vybraných plastových výrobků, kam patří také filtry cigaret a nahříváního tabáku, povinnost přispět k úklidu a likvidaci odpadů, které po použití těchto výrobků vznikají.

V České republice se dohodli zástupci největších firem tabákového průmyslu a založili akciovou společnost NEVAJGLUJ, která se po obdržení oprávnění od MŽP v říjnu 2023 stala provozovatelem kolektivního systému. Za krátkou dobu svého působení v r. 2023 oslovil nový kolektivní systém s nabídkou smluvní spolupráce všechny obce v ČR. Na základě smlouvy obce obdrží finanční příspěvek na náklady spojené s úklidy, které obce v rámci

svých kompetencí zajišťují. Během necelých tří měsíců se do konce roku 2023 podařilo uzavřít smlouvu s více než 540 obcemi, ve kterých žilo téměř 3,1 mil. obyvatel. Těmto obcím byla vyplacena úhrada nákladů v celkové výši cca 29 mil. Kč.

V roce 2023 NEVAJGLUJ a.s. zahájila také informační a osvětovou kampaň. Cílovou skupinou jsou kuřáci a uživatelé tabákových výrobků s filtry. Většina z nich podle průzkumů, které NEVAJGLUJ a.s. provedla, netuší, jaké vlastnosti nedopalky a v nich obsažené filtry mají a proč by tedy neměly končit ve volné přírodě, okolním prostředí či v kanalizaci, ale v odpadkovém koši, venkovním popelníku nebo popelnici na směsný komunální odpad. Naším úkolem i do příštích let je naučit kuřáky správným návykům při zacházení s nedopalky. Ke spolupráci přivzeme obce, které jsou těmi, kdo pouliční odpady včetně nedopalků uklízejí.

V roce 2023 jsme vybudovali základy systému, který může pomoci obcím udržovat pořádek na veřejných prostranstvích, a také občanům, aby měli čistější a zdravější prostředí, ve kterém žijí.

Jsme připraveni systém nadále rozvíjet tak, aby se do budoucna stal významným nástrojem v boji proti litteringu v ČR.

Martina Vrbová, ředitelka NEVAJGLUJ a.s.

O společnosti

Právní rámec

- Směrnice EU 2019/904 o omezení dopadu některých plastových výrobků na životní prostředí
- Zákon č. 243/2022 Sb., o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí (dále také „zákon o jednorázových plastech“).
- Vyhláška č. 47/2023 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o omezení dopadu vybraných plastových výrobků na životní prostředí

Vybrané povinnosti výrobců tabákových výrobků s filtry

Filtrů uváděných na trh pro použití v kombinaci s tabákovými výrobky:

- vedení evidence množství vybraných plastových výrobků, které uvedl na trh
- označování vybraných plastových výrobků pro konečné spotřebitele
- osvětová činnost - provádění informačních „antilitteringových“ kampaní
- úhrada nákladů obcím na úklid odpadu v rozsahu stanoveném zákonem
- zaslat ministerstvu každoročně údaje o množství odpadu z těchto vybraných plastových výrobků soustředovaného v rámci obecních systémů odpadového hospodářství v obcích

Výrobci mohou podle zákona založit kolektivní systém, který zajišťuje plnění většiny výše uvedených povinností pro výrobce.

Založení společnosti NEVAJGLUJ a.s.

NEVAJGLUJ a.s., jejímž hlavním úkolem je provozování kolektivního systému, založili na jaře 2023 čtyři největší výrobci tabákových výrobků, působící na českém trhu.

Akciónáři

- British American Tobacco (Czech Republic), s.r.o.
- Imperial Brands CR, s.r.o.
- JT International spol. s r.o.
- Philip Morris ČR a.s.

Kolektivní systém NEVAJGLUJ a.s.

NEVAJGLUJ a.s. společnost obdržela dne 10. 10. 2023 oprávnění od MŽP k provozování kolektivního systému č. j. MZP/2023/740/6025. Od tohoto dne zahájil kolektivní systém svoji činnost za účelem plnění povinností podle zákona o jednorázových plastech.

Mezi hlavní povinnosti kolektivního systému patří:

- zajistit, aby výše peněžních prostředků hrazených výrobcí pokrývala náklady vynakládané na úklid, soustředování a další nakládání s odpady tabákových výrobků
- zjišťovat pro různé velikostní skupiny obcí výši průměrných nákladů
- uzavřít bezúplatně smlouvu o úhradě nákladů s každou obcí, která o to projeví zájem
- uzavřít smlouvy o úhradě nákladů
 - ↳ s 30 % obcí ČR s podílem min. 30 % obyvatel ČR do 1 roku od nabytí právní moci rozhodnutí o vydání oprávnění k provozování kolektivního systému
 - ↳ s 60 % obcí ČR s podílem min. 60 % obyvatel ČR do 2 let od nabytí právní moci rozhodnutí o vydání oprávnění k provozování kolektivního systému

- ↳ s 90 % obcí ČR s podílem min. 90 % obyvatel ČR do 3 let od nabytí právní moci rozhodnutí o vydání oprávnění k provozování kolektivního systému;
- vypracovat, zveřejnit a pravidelně aktualizovat způsob výpočtu úhrady nákladů pro obce
- zajistit osvětovou činnost zaměřenou na uživatele a změnu spotřebitelského chování za účelem snížení množství odpadu

Zapojení výrobců

Do kolektivního systému vstoupili další výrobci na základě smlouvy o kolektivním plnění. V r. 2023 využívalo služeb kolektivního systému 11 výrobců včetně 4 firem, které jsou akcionáři NEVAJGLUJ a.s.

Zajištění činnosti kolektivního systému

Pro zajištění provozu kolektivního systému bylo vytvořeno kancelářské zázemí, vybavené potřebnou technikou, kterou využívají pracovníci společnosti. Byl také vytvořen originální informační systém, který umožňuje správu všech dat a dokumentů. Pro zjednodušení administrativy mají obce a výrobci, kteří se společností spolupracují, vytvořen přístup do informačního systému přes webové rozhraní. Společnost je dostatečně personálně vybavena pracovníky s odpovídající odborností.

Nedopalky v litteringu a komunálních odpadech

V posledních letech se aktivně diskutuje o litteringu, který je vnímán jako celospolečenský problém, a to především z environmentálního, společenského a estetického hlediska. **Co je to vlastně littering?**

Jako littering lze označit úmyslně nebo neúmyslně pohozený, ponechaný nebo vlivem přírodních procesů (např. vítr, voda) zanesený odpad v urbanizovaném (městském, venkovském) nebo přírodním prostředí a také v blízkosti dopravní infrastruktury mimo místa určená pro sběr odpadů (nádoby, odpadkové koše apod.), u něhož původce nejeví aktivní snahu o sběr, a který má negativní vliv na životní prostředí.

Nejedná se o nelegální „černé“ skládky, ale o drobné odpadky, které jsou součástí uličních smetků při úklidu ulic, parků a veřejných prostranství, který zajišťují obce na svoje náklady.

Litteringové odpady znečišťují i přírodní prostředí, tam je ale nikdo neuklízí. Litteringové odpady obsahují plastové obaly od potravin, kelímky, sáčky, lahve, plechovky, papírové obaly a papírky, hygienické ubrousky, kapesníky atd. **Nejčastěji se vyskytujícím odpadem jsou ale nedopalky od cigaret a tabákových výrobků.** Nedopalky obsahují filtry, které jsou vyrobeny z acetátu celulózy. Jedná se

o bioplast, který má výborné filtrační vlastnosti, který se ale bohužel ve volném prostředí rozkládá jen velmi pomalu (doba rozpadu je kolem 10-15 let). Při tomto procesu se mohou do prostředí uvolnit látky, které jsou zachyceny ve filtru během hoření, z nichž některé mohou být nebezpečné. **Co je ale podstatné - rozložený filtr ovšem zůstane v půdě či vodě v podobě mikroplastů.** Proto byly filtry používané v tabákových výrobcích zařazeny mezi výrobky, pro které platí rozšířená odpovědnost výrobce podle evropské směrnice o jednorázových plastech. Nejčastěji se filtr vyskytuje v klasických cigaretách, dále pak v nahříváných tabákových náplních, doutničích a filtry se také používají pro ruční balení cigaret.

Nedopalky obsahující filtry by měly skončit v pouličních odpadkových koších, venkovních popelnících nebo nádobách na směsný komunální odpad. Tyto sběrné prostředky jsou obvykle součástí obecních systémů odpadového hospodářství. Směsný komunální odpad včetně nedopalků lze pak energeticky využít v ZEVO (zařízení na energetické využití odpadů, resp. spalovna s využitím energie) nebo bezpečně uložit na kontrolovaných skládkách odpadů. V těchto zařízeních končí také odpady z úklidů obcí, tzv. uliční smetky, které obsahují drobný litteringový odpad včetně nedopalků.

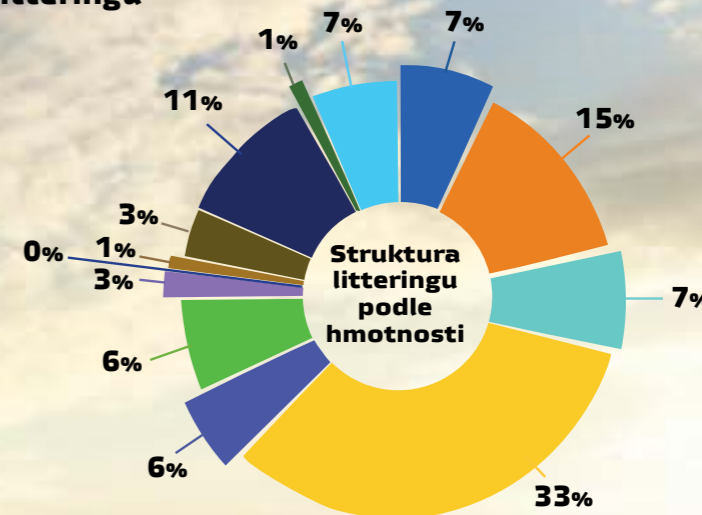
Řešením pro nedopalky není ani jejich odhození do kanalizace. Nedopalky jsou příliš drobné a dostávají se do procesu čištění odpadních vod. Látky v nich obsažené snižují účinnost čistírenských bakterií. Rozmočené filtry zůstávají v čistírenských kalech, se kterými se dostávají do zemědělské půdy, kde se postupně rozloží na mikroplasty. A ty pak směřují s plodinami do potravinového řetězce.

Výskyt nedopalků v litteringu a komunálním odpadu

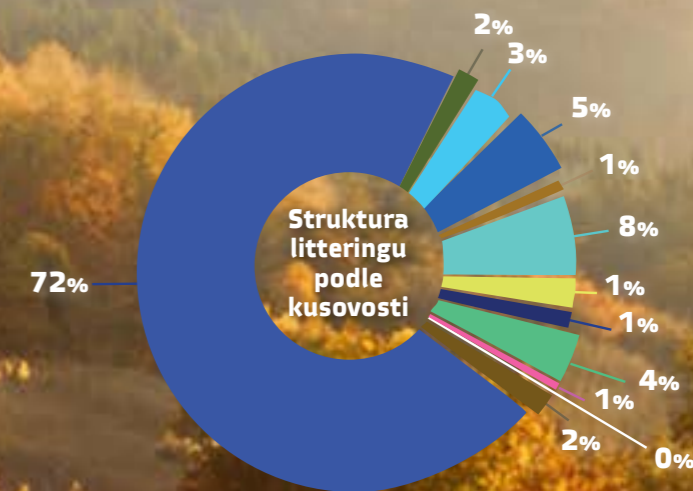
Analýzou výskytu nedopalků v litteringu a v komunálních odpadech se pro potřeby NEVAJGLUJ a.s. zabýval odborný tým z Univerzity Jana Evangelisty Purkyně (Fakulta sociálně ekonomická). V letech 2022-2023 proběhlo terénní šetření, které představovalo sběr litteringových odpadů v různých typech lokalit v obcích a městech ČR. V těchto lokalitách byly získány i vzorky uličních smetků z různých způsobů čištění ulic a veřejných ploch a rovněž vzorky odpadů z odpadkových košů, kam lze litteringové odpady odkládat. **Veškeré odpady byly následně analyzovány. Cílem bylo zjistit materiálové složení (podíl hmotnostní, objemový, kusový) odpadů** ve vazbě na typ lokality, velikost obce, sezónnost.

Výsledky analýz o složení uličních smetků a odpadů z odpadkových košů byly jedním ze vstupních parametrů pro vytvoření nákladového modelu, podle kterého byly stanoveny výše úhrad za úklidy a provoz odpadkových košů v obcích, které uzavřely smlouvu s kolektivním systémem NEVAJGLUJ a.s.

Zastoupení odpadů v litteringu

Sklo	Ostatní plasty	Pet lahve	Papír	Různé	Ostatní odpad z kouření	Nedopalky	Hygienický odpad	Nápojový karton	Ostatní bioodpad	Potraviny	Ostatní kovy	Nápojové plechovky
33%	7%	15%	7%	7%	1%	11%	3%	1%	0%	3%	6%	6%

Nedopalky	Hygienický odpad	Nápojový karton	Ostatní bioodpad	Potraviny	Ostatní kovy	Nápojové plechovky	Sklo	Ostatní plasty	Pet lahve	Papír	Různé	Ostatní odpad z kouření
72%	2%	0%	0%	1%	4%	1%	1%	8%	1%	5%	3%	2%

Chování uživatelů tabákových výrobků s filtry

Míra znečištění prostředí litteringovými odpady závisí na chování obyvatel - spotřebitelů. Aby bylo možné správně zacílit osvětovou kampaň, zadala společnost NEVAJGLUJ a.s. průzkum chování kuřáků a dalších uživatelů tabákových výrobků s filtry. Cílem bylo zjistit, jaké povědomí mají kuřáci o vlastnostech filtrů a jak s nedopalky zacházejí.

Zjištění průzkumu

- Desetina dospělých kuřáků si stále myslí, že nevádí, když se nedopalky odhazují na zem nebo do kanálu.
- Téměř každý třetí dospělý kuřák se domnívá, že se nedopalek rozloží rychle, nejpozději do jednoho roku (Nedopalky se přitom mohou rozkládat až 15 let na mikroplasty, které zůstávají v životním prostředí se. Jediným správným způsobem jejich likvidace je odhození do koše nebo nádob na směsný odpad).
- 17 % dotazovaných neví nebo neřeší, zda jsou nedopalky pro životní prostředí škodlivé.
- Až 30 % kuřáků vyhazuje někdy nedopalky do kanálu a mylně se domnívají, že je to lepší řešení, než vyhodit nedopalek na zem (Nedopalek vyhozený do kanálu přitom nezpůsobí povrchové znečištění prostranství, ale rozkládá se ve vodě. Tím se zatěžují čističky odpadních vod.)

Nástroje na omezení litteringu

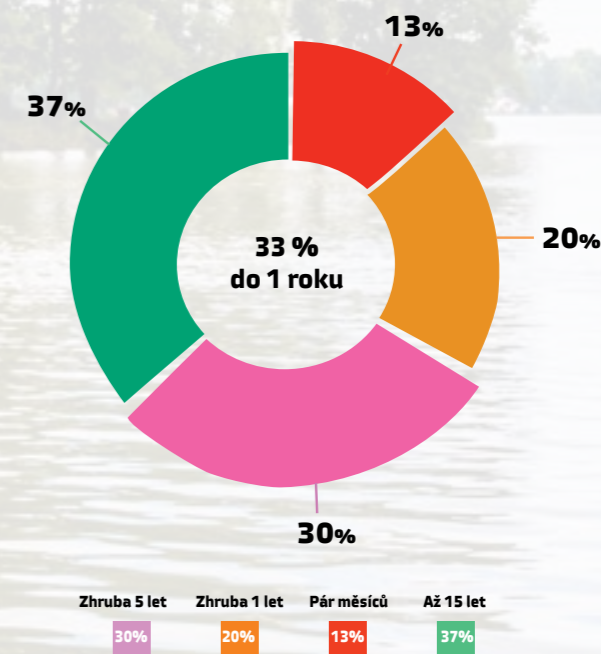
Zhruba třetina respondentů říká, že vyhodí nedopalek na zem nebo do trávy, když není dostupný vhodný koš.

Zajímavé je, že polovina uvedla „jiný důvod“, aniž by bylo jasné, o jaký se jedná.

V průzkumu však většina (přes 60 % účastníků průzkumu) říká, že více odpadkových košů nebo popelníků by odhazování nedopalků omezilo. Kromě toho by podle nich pomohla lepší informovanost o škodlivosti pro životní prostředí nebo pokuta. Čtvrtina je skeptická – nepomůže prý nic a lidé budou nedopalky odhazovat stejně.

Podle informací z různých studií se ukazuje, že skutečně nejúčinnějším nástrojem na omezení litteringu na veřejných prostranstvích je dostatečně dostupná síť odpadkových košů nebo jiných sběrných nádob na směsné odpady. A k tomu viditelná a opakovaná osvěta.

Spolupráce s obcemi

Směrnice o jednorázových plastech je prvním předpisem, který dal povinnost výrobcům dotčených výrobků povinnost hradit obcím náklady spojené s úklidem a likvidací odpadů z výrobků, které jinak zatěžují životní prostředí. V ČR jsou výrobci tabákových výrobků s filtry povinni přispívat všem obcím na činnosti spojené s úklidem, sběrem a likvidací nedopalků, které jsou součástí odpadů z úklidů a směsných komunálních odpadů sbíraných především do odpadkových košů a dalších sběrných prostředků, které jsou součástí obecního systému nakládání s odpady.

Vztah mezi obcemi a kolektivním systémem NEVAJGLUJ a.s. je založen uzavřením **smlouvy o úhradě nákladů na úklid a nakládání s odpady tabákových výrobků**. Obec v rámci svých běžných činností zajišťuje úklid a provozuje odpadkové koše a sběrné nádoby na směsný odpad. Provozovatel kolektivního systému hradí obci náklady vynaložené na **a)** úklid odpadů z tabákových výrobků a další nakládání s odpady a na **b)** soustředování

odpadů z tabákových výrobků do sběrných nádob umístěných na veřejných prostranstvích v rámci obecního systému odpadového hospodářství a další nakládání s těmito odpady. Obec se zavazuje poskytovat KS pravdivé a úplné údaje o nákladech na uvedené činnosti, a to formou jednoduchého ročního dotazníku.

Smlouva specifikuje úhradu nákladů obci a způsob jejího výpočtu. Úhrada nákladů zahrnuje **a)** náklady obce na úklid odpadu z tabákových výrobků a nakládání s ním, **b)** náklady na soustředování a další nakládání s odpadem z tabákových výrobků v rámci obecního systému OH.

Úhrada nákladů je vyplácena na základě faktur obcím 1x za rok po ukončení kalendářního roku a splnění podmínek pro výpočet úhrady (zveřejnění počtu obyvatel v obcích dle ČSÚ, vyplnění ročního dotazníku).

Všechny obce mají nárok na úhradu, a to bez ohledu na to, v jakém rozsahu provádějí úklidy a zda provozují odpadkové koše.

Úhrady pro obce

Způsob úhrady nákladů by měl být co nejjednodušší, aby zbytečně nezatěžoval už tak dost administrativně zahlcené obecní úřady, radnice a magistráty. Úhrady jsou proto založeny na principu paušálních sazeb v korunách na trvale přihlášeného obyvatele a rok. Sazby jsou počítány z průměrných nákladů pro 4 velikostní skupiny obcí, protože samozřejmě jinak se uklízí v malých obcích, a jinak se uklízí ve velkých městech a největších městech. Obecně platí, že čím větší obec co do počtu

obyvatel, tím vyšší jsou náklady na úklidy a provoz odpadkových košů. Náklady obcí jsou zjišťovány z dotazníku obcí, které nám podle smlouvy posílají 1x ročně. Statisticky zpracované údaje jsou každoročně jedním ze vstupů do nákladového modelu pro výpočet úhrad, který musí být podle zákona veřejně přístupný.

Počet smluv s obcemi v r. 2023

Smlouvy s 529 obcemi a 13 městskými částmi statutárního města Brna. Celkem v těchto obcích žilo 3 085 159 obyvatel.

Rozdělení obcí do velikostních skupin podle počtu obyvatel
(městské části Brna jsou započteny jako 1 město do skupiny nad 20 tis. obyvatel)

Vel. skupina	obce	obyvatelé
do 1. tis. obyv	236	117700
1-5 tis obyv.	180	383098
5-20 tis. obyv.	76	731886
nad 20 tis. obyv.	38	1852475
celkem	530	3085159

neva?

Fakt ti neva, že odhozený vajgl se rozkládá **až 15 let?**

Vajgl patří do koše.

K hlavním úkolům kolektivního systému NEVAJGLUJ a.s. patří provádění osvěty definované zákonem o jednorázových plastech jako činnost zaměřená na informování konečného uživatele a změnu spotřebitelského chování za účelem snížení množství odpadu z vybraných plastových výrobků uváděných výrobcí na trh, kterého se koneční uživatelé zbavují mimo místa určená k jeho odkládání.

Osvětové aktivity byly realizovány od června do konce roku 2023. **Intenzivní informační kampaň pro obce a také pro veřejnost byla zahájena po udělení oprávnění k provozování kolektivního systému.**

Cíle kampaně:

- Podpora zapojení obcí do kolektivního systému,
- Osvěta v boji proti nesprávnému odhazování nedopalků mimo určená místa.

Cílem kampaně pro obce je seznámit je s možností spolupráce s novým kolektivním systémem, který hradí obcím náklady na úklid nedopalků.

Cílem kampaně pro veřejnost je informovat kuřáky o správném způsobu nakládání s nedopalky, resp. o jejich odhazování do nádob na směsný komunální odpad, veřejných odpadkových košů a popelníků. Nedopalky obsahují filtry s obsahem plastů, které se v přírodě dlouho rozkládají a mohou znečistit životní prostředí.

Mezi hlavní informační kanály patřil v r. 2023 vzhledem ke krátké době provozu kolektivního systému především internet a tisk. **Informace byly zveřejňovány na různých webech, new-sletterech** apod. a v tištěných médiích. Byla použita také **inzerce v oborových i odborných časopisech**, osvětová činnost společnosti NEVAJGLUJ a.s. zmíněna v reportáži v TV (ČT1). Zástupci NEVAJGLUJ a.s. prezentovali informace na osobních setkáních se zástupci obcí, odpadových firem a na odborných konferencích.

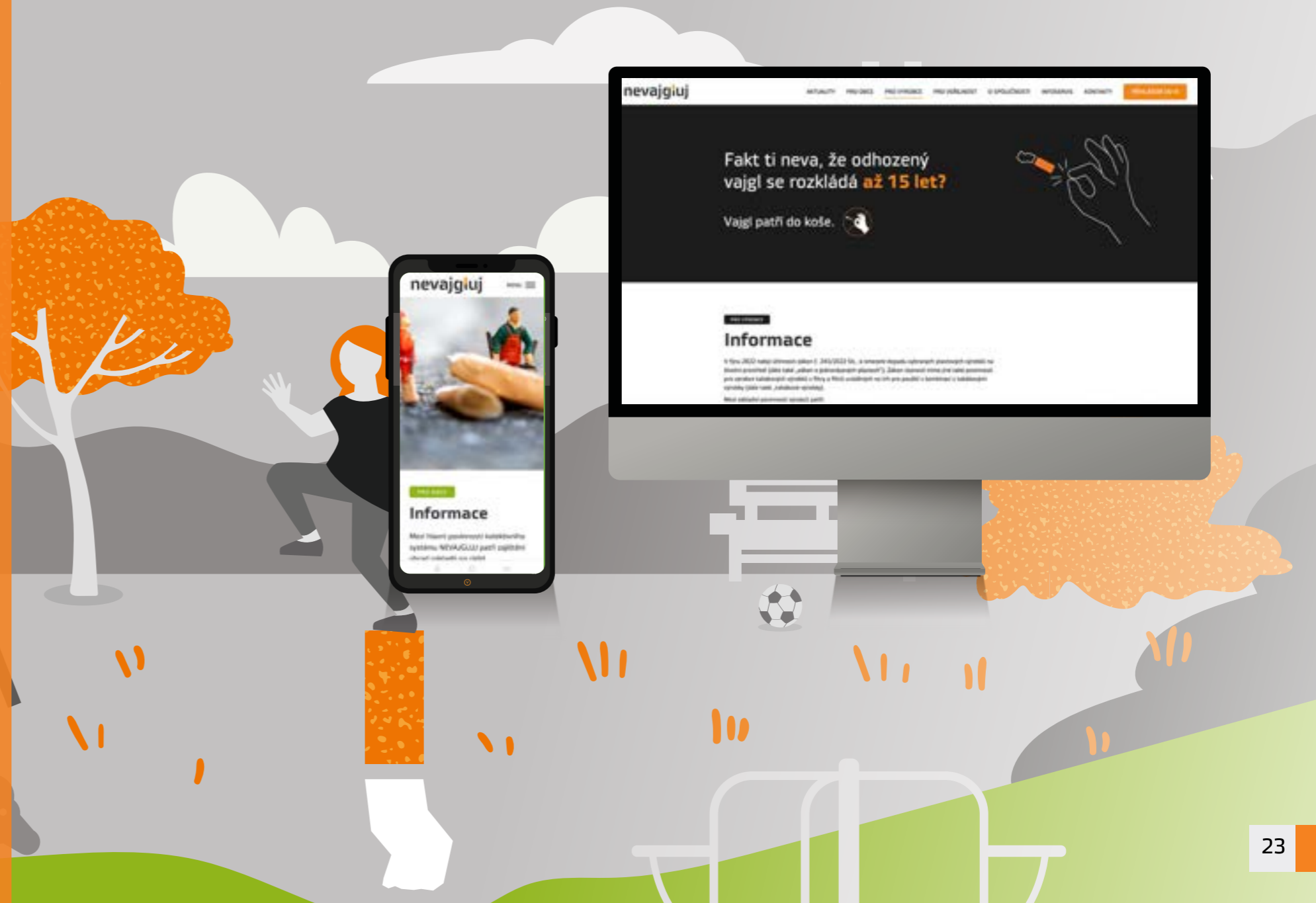
V r. 2023 byla zahájena spolupráce s oborovými organizacemi SMS ČR a SMO ČR sdružujícími obce všech typů a velikostí. V rámci spolupráce se SMS ČR zástupci NEVAJGLUJ a.s. vystoupili na celostátní konferenci ve Zlíně, kde bylo cca 500 účastníků, a dále na 3 krajských setkáních SMS ČR (Plzeňský, Jihočeský, Jihomoravský kraj).

V rámci kontaktní kampaně byly aktivity NEVAJGLUJ a.s. představeny na krajských setkáních se starosty a zástupci samospráv a na setkáních dobrovolných

svazků obcí. Samosprávy obcí jsou důležitým komunikačním kanálem pro udržování pořádku na veřejných prostranstvích a boji proti odhazování odpadků. Poslání NEVAJGLUJ a.s. bylo představeno i zástupcům komunálních odpadových firem, které pro obce zajišťují úklidy.

Důležitým komunikačním nástrojem jsou **internetové stránky** kolektivního systému NEVAJGLUJ a.s. Stránky slouží především účastníkům systému, tj. výrobcům a obcím. Jsou na nich také informace určené široké veřejnosti.

Těchto výsledků bylo dosaženo díky marketingovým a osvětovým aktivitám zaměřeným nejen na obyvatelstvo, ale také na obce. NEVAJGLUJ o svém poslání informovalo v newsletterech organizací sdružujících samosprávy, problematiku vysvětlovalo odbornými články v časopisech, zpravodajích i na webových portálech. Tyto komunikační kanály byly také doplněny osobními setkáními a výjezdy do území, kde bylo zástupcům obcí představeno téma jednorázových plastů, i problematika odhazování nedopalků.

NEVAJGLUJ a.s.
Na strži 1702/65
140 00 Praha 4

IČ: 19180632

DIČ: CZ19180632

Datová schránka: 6wwwqzc

www.nevajgluj.cz

